

Ksaver Meško :

Iz raja mojih dni.

(Nadaljevanje.)

udi o teh lovih je vedel povedati stric kovač marsikatero čudežno dogodbo. Kako je kdaj rak — na primer — velik, moder starec, kar nenadoma izpregovoril in vprašal, čemu da mu ravno človek, kateremu ni storil nikoli nič žalega, ne da miru, ampak ga vedno zalezuje in preganja. Nekoč je legel mož, ki je posebno rad jedel rake in jih je lovil po vseh jarkih in potokih, v travo ob potoku, da malo počije in zadremlje. A komaj je zaspal, so že prilezli raki kakor na povelje iz svojih lukenj in skrivališč pod črnimi jelševimi koreninami. Naglo so splezali na kopno in so se srdito lotili svojega preganjalca. Neusmiljeno so ga škrtali in grizli z ostrimi svojimi škarjami. — Ali pa je stric kovač pravil, da je lovec prijel namesto raka kačo, ki se mu je ovila okoli cele roke in ga je pičila naravnost v lice — za kazen, ker je tako preganjal nedolžne živalce božje.

Pač nam je gomazelo po hrbtu, kadar je stric pravil take in enake čudne zgodbe. A čez noč smo jih že pozabili, in če je drugi dan ta ali oni rekel: »Ti, ali gremo na rake?« smo bili brž spet pri volji. In ko so se kuhani rdečili v skledi pred nami, že celo nismo več mislili s strahom na stričeve storitve.

Ko jaz še nisem hodil v solo, pač pa moj najstarejši brat Lojze, je prihajal po enkrat ali dvakrat na teden, loviti rakov v zajezo ob mlinu, kjer je bila voda najgloblja, takratni tomaževski gospod kaplan. Brat Lojze mu je nosil račila in lovil žabe, da sta jih privezovala na sredo račila za vabo rakom. Je pa račilo okrogla mreža, spletena iz močnega domačega sukanca, velika kakor velik krožnik ali klobuk s krajci vred. Ta mreža je razpeta na v kolobar zvito vrbovo šibo in pritnjena na dolg držaj, ki je spodaj razklan na tri dele, ki drže mrežo med seboj kakor trije razprti prsti. Lovec pogrezne račilo v vodo, tenki dolgi ročaj upogne ter konec palice zapiči v zemljo. Tako postavi celo vrsto račil ter pazi. Kadar vidi, da se palica trese, ve: »Zdaj je prikobacal rak in se je lotil plena, žabe.« Previdno prime za ročaj, potegne z naglim zamahom račilo iz vode, in rak ujet cepetá v mreži, ali pade pri zamahu v travo ob potoku. Včasih se mu seve posreči, da se še pravočasno prekucne iz mreže in štrbunkne nazaj v vodo.

Zavidal sem brata Lojzeta, da je smel z gospodom loviti, a blizu si navadno nisem upal.

Po lovu je prišel gospod večkrat k nam na kupico vina. Ker je bil moj ujec tudi duhovnik — žal, mlad je umrl — so se oglašali duhovniki vobče večkrat pri nas. Domači in vobče vsi vaščani so govorili vedno z velikim spoštovanjem in s toplo ljubeznijo o vseh teh gospodih. V še večji časti so bili pa pri ljudstvu prejšnji dušni pastirji, ki so bili ebenem učitelji. Velikokrat sem slišal ljudi govoriti, kako so poučevali fante, namenjene v latinske šole, še ob posebnih urah. Te ure so bile pod mo-

gočno lipo pred cerkvijo in so ostale ljudem dolgo v spominu in v velikih čislih.

Tudi o črnih bukvah in kako so zabranjevali, rotili in preganjali razni duhovniki točo, so krožile med ljudstvom najrazličnejše bajke. Naravno: saj je bila in je v teh krajih, kjer žive ljudje skoro izključno od vinogradov, toča najhujša šiba božja. O trtni uši in strupeni rosi tedaj niso še ničesar vedeli. Včasih so bili ljudje seve zelo nevoljni, ker gospoda nista toče »panala«. Velika je bila res vera ljudstva v moč in učenost dušnih pastirjev v teh zadevah. Sevé, je bilo to le praznoverje.

O mlinu pod vasjo so bile tudi razširjene med ljudstvom najrazličnejše govorice. Da straši v njem, ker hodijo mrliči in škratje mlet, da dela stari Valent v njem denar in slične prijazne storijce. Denar si je delal mož pač le s svojo neumorno delavnostjo in jekleno vztrajnostjo, ki je čestokrat mejila res že na brezsrčnost in krivičnost. Ono o strahovih je pa vrigel med ljudstvo morda sam; najbrže se je hotel obvarovati s tem tatov, češ: bali se bodo in ne pridejo. Zakaj roparskih napadov in tatov se je mož vedno bal: strah bogatinov.

Jaz v mraku nisem šel rad mimo onega mlina. Če sem pa moral, sem vzel klobuk v roko, se pokrižal in bežal mimo. Strašilo me je molčeče samotno poslopje, strašila me venomer padajoča voda, strašil me mračni gozd, tik za mlinom se sprostirajoč gor v hrib. — Kadar sem pasel ob njem — zakaj kar v naš travnik je postavil mož mlin, a oče je rajši potrpel, kot da bi se bil tožaril — sem hodil gledat skozi okno na uro, kdaj da smem gnati domov. Na vlažni steni neprijazne, poltemne sobe je tiktakala zaprašena stara šklemfka, ki je dajala izbici vsaj malo življenja in je budila dremajočo samoto.

Stric kovač o tem mlinu, o njegovih skrivnostih in strahovih ni rad govoril. Celo ob tistih dolgih poznojesenskih in zimskih večerih, ko so celo njemu že pošle razne zgodbe in pravljice, ne. Sedeli smo v temi okoli peči, luščili tikvine ali bučine koščice ali koruzo in poslušali njegove šarovite fabule. A če smo ga vprašali, kako da je s strahovi v mlinu, je pričel kako drugo storijco ali je pa rekel Tonetu, mojemu bratu, ki je izmed vseh najlepše bral: »Tone, luč napravi in nam beri iz Občne zgodovine.« In kakor smo poprej poslušali mi njega in skoro dihati nismo upali, da ne bi preslišali nobene lepe in važne besedice, tako je zdaj poslušal stric knjigo. Tedaj nisem mislil na to, a zdaj se vprašam večkrat: »Kakšne misli so pač budili v poetičnem srcu tega preprostega moža tisti veliki dogodki v povestnici narodov in sveta, ki mu je pripovedovala o njih knjiga? In če bi bil postal mož sam, 'gromoten', učenjak in pisatelj, kaj bi bil napisal s svojo fantazijo on?« — Mnogo je takih talentov in pesnikov med našim narodom; a utonejo, nam na škodo, v pozabnosti kakor kamen v globokem tolmunu.

A jaz se ga spominjam z ljubeznijo in hvaležnostjo. In toplo mi je pri srcu, kadar mislim na tiste večere, večere polne čara in poezije...

O mlinu torej stric ni govoril rad. Le nekoč je omenil, da vode v

splavi — v odtoku od glavne struge — ni mogoče zaježiti, in da razjeda dalje in dalje svet naokoli, ker leži v nji krivica. Kakšna, mož ni povedal. Vsaj ne spominjam se. —

Onstran potoka, proti zapadu, se dvigajo spet hribi, deloma obrastli z gozdovi, deloma zasajeni z vinogradi. Vaške hiše imajo tam vsaka svojo gorico, s kletjo ali s pivnico — v zemljo zidana shramba za vino — na sepu. Moj oče je prikupil nekako v letih, ko sem se jaz začel zavedati svojega življenja v tej takozvani solzni dolini, še onega od skrajnega posestnika v vasi, Veldina. Najbolj smo se veselili tega dogodka mi deca. Pod novokupljenim vinogradom se je namreč košatil velikanski oreh in dva krasna laška kostanja, ki so vsi leto za letom bogato rodili. Kostanj smo imeli sicer tudi ob prejšnjem vinogradu, a je bil star, izživel in je slabo rodil. A kaj je vinograd brez kostanja in brez oreha! Naj je še toliko breskev in marilic v njem, celo te ne odtehtajo kostanja in oreha, teh jesenskih prijateljev malih sladkosnedežev.

(Nadaljevanje.)

Fr. Krizostom:

Majnik.

Majnik prihaja!
Deček ga nosi
v jasnem očesu -
solza iz raja.

Majnik že poje
v srcu detinskem
sladko sanjavo
pesmice svoje.

Majnik se smeje
v laskih dekletca;
dih pomladanski
v kódrčkih veje.

Majnik zasanja
sanje skrivnostne,
čista Devica
k cvetkam se sklanja.

Majnik otira
solzna očesa,
v dvore nebeške
vrata odpira.

